

EM i friidrott – en återblick med stänk av VM

av Sven Trönne

Traditionsenligt har vi ett stort friidrottsmästerskap att se fram emot under första hälften av augusti månad. Denna gång är det EM som avgörs den 6-13 augusti på Nya Ullevi i Göteborg. Det är andra gången dessa mästerskap avgörs i Sverige. Första gången var 1958 i Stockholm. Ullevi och Göteborg hade dock världens blickar riktade mot sig i friidrottssammanhang 1995 då VM gick av stapeln där.

För att börja med det sistnämnda först som utgångspunkt så hoppas jag att mästerskapen i år blir samma folkfest som för elva år sedan och att det blir lika fint väder. Det var soligt och varmt alla tävlingsdagar och faktiskt var det bara på slutet av sista tävlingsdagen som det kom ett lätt regn – nästan som att markera att det var sorgligt att denna fest skulle ta slut.

Förutom ett dopingfritt mästerskap har jag absolut en förhoppning om att dessa också ger ett betydligt bättre ekonomiskt resultat än då. VM gav nämligen ett bakslag på åtskilliga miljoner – närmare bestämt cirka 50 miljoner kronor och det fick konsekvenser så klart för Svenska Friidrottsförbundet och dess verksamhet vilket bland annat återspeglade sig i att bidrag till distrikten drogs in något år efteråt och har sedan dess aldrig återkommit. Jag deltog själv vid den tidpunkten i några centrala konferenser före VM och kan konstatera att det blev något helt annat än vad som var tänkt – för då var det nästan bara frågan om vad det förväntade överskottet skulle användas till. Åtskilliga tankar och idéer blev aldrig förverkligade helt enkelt.

Medaljmässigt blev det inte heller – ur svensk synvinkel - någon större lycka. Det blev inte någon helt enkelt. Trots nämnda ekonomiska bakslag har som bekant svensk friidrott återhämtat sig med ett antal medaljer som utdelning i olika mästerskap – även i den högsta valören. Jag har förundrat mig över det mer än en gång för jag vet att förekom många miljonprojekt under bland annat 1980-talet som inte gav mycket i utbyte rent resultatmässigt med internationellt perspektiv – inte minst gäller det löpsidan. Pengar från förbundet är inte alltid likhetstecken med framgångar.

Tillbaka till EM. Årets tävlingar blir de 19:e i ordningen. Det började år 1934 i Torino i Italien. Startberättigade var endast män. Det första svenska EM guldmedaljen hemfördes av diskuskastaren Harald Andersson – till vardags tävlades för IFK Falun med 50.38 m – vilket också var det enda för svenskarna i dessa mästerskap. Andersson slog för övrigt världsrekord i grenen någon månad senare vilket gjorde att han tilldelades Svenska Dagbladets bragdmedalj. Fyra silvermedaljer och tre bronsmedaljer blev utdelningen i övrigt.

Fyra år senare – år 1938 avgjordes den manliga kampen i Paris medan kvinnornas kamp ägde rum i Wien och det var inte vid samma tidpunkt. Tre guldmedaljer totalt blev det genom Lars Larsson, IFK Lidköping (3.000 m hinder-9.16,2), Kurt Lundqvist, Redbergslids IK (höjdhopps-1,97) samt Olle Bexell, IK Mode (tiokamp-7.214). Det blev även fyra silvermedaljer och sex bronsmedaljer.

På grund av andra världskriget blev det sedan ett uppehåll till 1945 då Oslo stod som värd för tävlingarna. Med tanke på att Sverige i motsats till många andra länder var förskonade från kriget var det kanske inte så konstigt att åtskilliga medaljer hemfördes av svenskarna. Vi blev helt enkelt bästa nation. Nio guldmedaljer blev det till slut och dessa togs av: Rune Gustafsson, Wärnamo SK (800 m – 1.51,0), Lennart Strand, Malmö AI (1500 m-3.48,0), Håkan Lidman, Örgryte IS (110 m häck-14,6), Anton Bolinder IFK Östersund (höjdhopps-1,99), Olle Laessker, Gävle SoGF (längd-7,42), Allan Lindberg, Fagersta AIK (stavhopp-4,17) Bo Ericsson, Örgryte IS (slägga-56,44), Lennart Atterwall Malmö AI (spjut-68,74) samt 4 x 100 m (Stig Danielsson Örgryte IS, Inge Nilsson IF Göta, Karlstad, Olle Laessker Gävle SoGF, och Stig Håkansson F Göta, Karlstad - 41,5). Fem silvermedaljer och sex bronsmedaljer följde också med hem i bagaget.

År 1950 var det så Bryssel som var arrangörstad. Nu hade de europiska länderna kommit ifatt oss och den enda guldmedaljen togs av Ragnar ”Ragge” Lundberg från IFK Södertälje i stavhopp med 4,30. ”Ragge” var en mångsidig utövare och erövrade även en silvermedalj på 110 m häck. Därutöver blev

det ytterligare två silvermedaljer till för de svenska deltagarna samt fem bronsmedaljer. En av dem som tog den sistnämnda valören var Kjell Tännander i tiokamp - numera bosatt i Skanör och med Malmö AI som föreningstillhörighet. Han skulle så småningom få se döttrarna Anette och Kristine representera Sverige i EM. Kjell har betytt mycket för domarutbildningen i distriktet och är en av de mest sympatiska och kloka idrottsmän/idrottsledare jag träffat på och samarbetat med.

Vi förflyttar oss raskt till Bern i Schweiz och år 1954. Den då 20-åriga Bengt "Benke" Nilsson från Westermalms IF vann höjdhoppet med 2,02. "Benke" anses ha introducerat den så kallade dykstilen – innan dess var det saxhopp - som under många år var den stil som många andra hoppare använde sig av. Samma år satte "Benke" nytt europarekord med 2,09 m och tilldelades Svenska Dagbladets Bragdmedalj. Fler guldmedaljer blev det inte men väl två silvermedaljer och fem bronsmedaljer.

"Benke" slutade några år efteråt – drabbad av skador.

I sammanhanget kan nämnas att den nuvarande höjdhoppstilens introducerades första gången 1968 i OS i Mexico av Dick Fosbury, USA, som vann grenen.

Nu har vi kommit till år 1958 och Stockholm. Platsen är Stockholm stadion – det är höjdhoppfinal och ribban ligger på 2,12 m. Den i Landskrona födde Richard Dahl står beredd att hoppa. Ifall Dahl klarar är det nytt svenska rekord. Så här lät det i radion när legendariske Lennart Hyland refererade: *"Nu börjar han med två gångsteg - och så springer han fram emot ribban - han går upp i luften och han klarar! Han klarar 2,12 .... han klarar..... ribban dallrar .....ribban dallrar....ribban dallrar .. Ribban dallrar fortfarande ... .först nu får funktionärerna tecknet att de kan gå fram och stoppa ribban. Först nu är hoppet godkänt.*

Hoppet räckte till en guldmedalj – den enda svenska i mästerskapen och åter var det en höjdhoppare som vann den. Richard Dahl – tillhörande Södertälje IF – var en riktig sensation. Det fanns förhoppningar före tävlingar om en svensk vinst men den skulle i så fall ordnas av Stig "Stickan" Petterson. Dahl hade vid ingången av år 1958 ett personbästa på 2,04 m och resultatmässigt var den sämre av de två. Före EM hade dock Richard Dahl klarat 2,08 m. Nu visade han sig vara bäst när det gällde och belönades också med Bragdmedaljen så småningom.

För "Stickans" del blev det en bronsmedalj så helt "lottlös" blev han inte. I dessa EM blev det även två silvermedaljer genom Dan Waern på 1500 m och Per-Owe Trollås på 400 m häck samt ytterligare en bronsmedalj genom laget på 4x100 m.

Noterbart i övrigt från dessa är tävlingar för svenskt vidkommande är att det totalt sattes fem svenska rekord.

Efter denna lite längre text från ett gyllene idrottsår är det så 1962 i Belgrad. Owe Jonsson från IFK Växjö vann mycket överraskande 200 meter på 20,7 och den enda guldmedaljen för svensk vidkommande. Det blev förresten bara en medalj till och det var "Stickan" Petterson som förbättrade sin placering från föregående mästerskap genom att komma tvåa.

Tilläggas ska att Owe Jonsson omkom i en bilolycka – 13 dagar efter att han vunnit sitt guld. Han blev 22 år.

År 1966 blev det inte några svenska medaljer överhuvudtaget när EM avgjorde i Budapest.

Två silvermedaljer blev utdelningen i Athen år 1969 genom Kjell Isaksson i stavhopp och Ricky Bruch i diskus. Samma mängd och samma valörer blev facit även i Helsingfors år 1971. Åter var det Kjell Isaksson som blev två i stavhopp och nu också Lennart Hedmark i tiokamp.

I Rom 1974 blev Anders Gärderud silvermedaljör på 3.000 m hinder och Ricky Bruch erövrade en bronsmedalj i diskus.

Den första medaljen av en kvinna från Sverige kom 1978 i Prag och det var Linda Haglund som tog en silvermedalj på 100 m. Fler medaljer blev det inte.

Ännu bättre blev det dock år 1982 i Athen när värmländska Ann-Louise Skoglund från IF Göta i Karlstad vann 400 m häck med 54,58 och den enda svenska medaljen – nu i form av valören guld.

En bronsmedalj blev det i Stuttgart 1986 genom Sven Nylander på 400 m häck – vilket skulle visa sig vara den enda medalj som svenskarna hemförde.

Den medaljplaceringen förbättrades år 1990 i Split då Nylander blev silvermedaljör i samma gren. Nu blev det dock även några bronsmedaljer genom Niklas Wallenlind (400 m häck), Patrik Bodén (spjut), Monica Westén (400 m häck). Här måste jag också nämna Marie-Louise ”Midde” Hamrin som länge ledde 10.000 m och verkligen satt färg på loppet. Det blev en dock en förarglig fjärdeplats för henne.

I Helsingfors 1994 blev Sven Nylander åter silvermedaljör på 400 m häck (tredje europamästerskapet i rad således med medalj) och denna gång fick även Henrik Dagård samma valör i tiokamp.

Malin Ewerlöf blev enda medaljör i Budapest år 1998 genom att bli tvåa på 800 m och därmed få en silvermedalj.

Sedan är vi framme vid år 2002 i München då svensk friidrott visar att man på allvar är med igen. För första gången på 20 år blev det guld och inte bara ett utan tre. Christian Olsson, Örgryte IS (tresteg-17,53), Kajsa Bergqvist, Turebergs FK (höjdhopp-1,98) och Carolina Klüft, IFK Växjö (sjukamp-6.542) hamnar samtliga på översta prispallen. Stefan Holm blev silvermedaljör i höjdhopp och i samma gren blev Staffan Strand bronsmedaljör. Några andra intressanta namn är bland andra Emma Green i höjdhopp och Mustafa Mohamed på 3.000 m hinder.

Samtliga guldmedaljörer finns förhoppningsvis till start i årets EM och tillhör även nu favoriterna. Till medaljkandidater kan vi även räknas Susanne Kallur på 100 m häck, höjdhopparna Stefan Holm och Linus Thörnblad samt stavhopparen Alhaji Jeng. Susanne blev precis som Linus och Alhaji medaljörer i inomhus VM tidigare i år.

Nu blickar jag åter tillbaka och gör en liten sammanställning på medaljer för de olika länderna och medaljörer. Det ska dock skrivas att förändringen i nationsförändringar gör det kanske inte helt rättvist – men om inte annat kan det vara lite kurios. Nämnas ska att Tyskland uppträdde som en enad nation idrottsligt – fram till och med EM 1962 – fast man politiskt var Öst- och Västtyskland. Därefter var det uppdelat fram till 1994 då landet åter hade blivit förenat. För Sovjet, Tjeckoslovakien och Jugoslavien har det blivit tvärtom – det vill säga att det numera är uppdelat i olika nationer. I många sammanställningar finns även gångsporten redovisad eftersom den avgörs tillsammans med friidrottsmästerskapen. Dessa medaljer är dock ”avskalade här”. Totalt har 37 nationer erhållit medaljer – varav tre av dessa blivit utan guld.

När det gäller antal guld har Sovjet erövrat 117, DDR (Östtyskland) 84 och Storbritannien 82. Det är de tre länderna i topp medan Sverige är tionde bästa nation med 21.

Samma ordningsföljd är det även när man ser på antal medaljer: Sovjet 306, DDR 213 och Storbritannien 205. Sverige är även här på tionde plats med 82 (fördelat med 21 guld, 33 silver och 28 brons).

Med en medaljpoängberäkning där guld ger 3 poäng, silver 2 poäng och brons 1 poäng blir det enligt följande: Sovjet 638 p, DDR 451 p och Storbritannien 425. Sverige får 157 poäng och tionde nation.

Länder i övrigt som återfinns på tio i topp listan är: Tyskland, Frankrike, Polen, Italien, Finland och Västtyskland – dock i lite varierad ordningsföljd i dessa tre sammanställningar.

Vilka har då vunnit flest individuella guldmedaljer? Med reservation för att något namn tappats bort - exempelvis på grund av för mig okänt namnbyte - följer svaret här:

5 guld: Heike Drechsler DDR respektive Tyskland (200 m, längdhopp – 1986, 1990, 1994, 1998)

4 guld Fanny Blankers-Koen, Nederländerna (80 m häck, 100 m, 200 m – 1946, 1950) , Nadezjda Tjizjova, Sovjet (kula -1966, 1969, 1971) Irena Szewinska (Kirszenstein), Polen (100m, 200 m och längdhopp – 1966,1974), Valerij Borzov, Sovjet (100m, 200 m – 1969, 1971, 1974), Janis Lulis Sovjet, (spjut – 1962, 1966, 1969, 1971), (Steve Backley, Storbritannien (spjut – 1990, 1994, 1998, 2002)), Colin Jackson, Storbritannien (110 m häck - 1990, 1994, 1998, 2002)

3 guld: Alfredo Consolino, Italien (diskus – 1946, 1950,1954), Maria Itkina, Sovjet (200 m och 400 m – 1954, 1958, 1962), Galina Bistrova, Sovjet (80 m häck, femkamp – 1958,1962), Tamara Press, Sovjet (kula, diskus – 1958, 1962), Vasilij Kuznetsov, Sovjet (tiokamp- 1954, 1958, 1962), Igor Ter-Ovensian, Sovjet (längdhopp – 1958, 1962, 1969), Karin Balzer, DDR, (80 m häck, 100 m häck – 1966, 1969, 1971), Wolfgang Nordwig, DDR (stavhopp – 1966, 1969, 1971), Harald Schmid, DDR (400 m häck – 1978, 1982, 1986), Marlies Göhr, DDR (100 m – 1978, 1982, 1986) Marita Koch, DDR (400 m – 1978, 1982, 1986), Jurij Sedych, Sovjet (slägga - 1978, 1982, 1986), Rosa Mota, Portugal (maraton – 1982, 1986, 1990), Linford Christie, Storbritannien, (100 m – 1986, 1990, 1994), Irina Privalova, Ryssland (100 m och 200 m – 1994, 1998), Sonia O'Sullivan, Irland (3.000 m, 5.000 m, 10.000 m – 1994, 1998)

Det är värt att notera avseende Heike Drechsler att hon deltog i längdhoppfinalerna 1982 – med efternamnet Daute - och blev fyra samt 2002 med en femteplats i resultatlistan.

Numera är det lika många grenar för damer och herrar men så har det inte alltid sett ut. De manliga grenarna har sett likadana ut sedan starten 1934. I minnet har vi att damernas EM startade 1938 och om man ser på när grenarna kom med i mästerskapen är det så här: 100 m (1938), 200 m (1938), 400 m (1958), 800 m (1954), 1500 m (1969), 3.000 m (1974), 5.000 m (1998 ersatte då 3.000 m), 10.000 m (1986), Maraton (1982), 3.000 m hinder (2006), 80 m häck (1938), 100 m häck (1969 ersatte då 80 m häck), 400 m häck (1978) Höjd (1938), Längd (1938), Stav (1998), Tresteg (1994), Kula (1938), Diskus (1938), Spjut (1938) Slägga (1998) Femkamp 1950, Sjukamp 1982 (ersatte då femkamp), 4 x 100 m (1938) samt 4 x 400 m (1969).

Det kanske beskriver en del om synen på den kvinnliga idrotten. Kastredskapen har dock olika vikter och häckar/hinder olika höjd. Männens löper 110 m häck och kvinnorna 100 m häck.

För bland andra dem som följer årets tävlingar kanske det kan vara intressant att veta vilka som blev mästare år 2002:

Kvinnor: 100 m: Ekaterini Thanou, Grekland: 200 m: Muriel Hurtis, Frankrike, 400 m: Olesia Zykina, Ryssland, 800 m: Jolanda Ceplak, Slovenien, 1.500 m: Sureyya Ayhan, Turkiet, 5.000 : Marta Domingues, Spanien, 10.000 m: Paula Radcliffe, Storbritannien, Maraton: Maria Guida, Italien, 3000 m hinder: -, 100 m häck: Glory Alozie, Spanien, 400 m häck: Ionela Tirlea, Rumänien, 4 x 100 m: Frankrike, 4 x 400 m: Tyskland, Höjd: Kajsa Bergqvist, Sverige, Längd: Tatjana Kotova Ryssland, Tresteg: Ashia Hansen, Storbritannien, Stavhopp: Svetlana Feofana, Ryssland, Kula: Irina Korzjanenko, Ryssland, Diskus: Ekaterini Vogoli, Grekland, Spjut: Mirela Manjani, Rumänien, Slägga: Olga Kuzenkova, Ryssland. Sjukamp: Carolina Klüft, Sverige

Män: 100 m: Francis Obikwelu, Portugal*: 200 m: Konstatinos Kesteris, Grekland, 400 m: Ingo Schultz, Tyskland, 800 m: Wilson Kipketer, Danmark 1500 m: Mehdi Baala, Frankrike 5.000 m: Alberto Garcia, Spanien 10.000 m: José Martinez, Spanien, Maraton: Janne Holmen, Finland 3000 m hinder: Antonio Jimenez, Spanien, 110 m häck: Colin Jackson, Storbritannien, 400 m häck: Stéphane Diagana , Frankrike, 4 x 100 m: Ukraina*, 4 x 400 m: Storbritannien

Höjd: Jaroslav Rybakov, Ryssland, Längd: Aleksej Lukasjevitj, Ukraina Tresteg: Christian Olsson, Sverige Stavhopp: Alexander Averbuch, Israel, Kula: Jurij Belonog, Ukraina, Diskus: Robert Fazekas, Ungern Spjut: Steve Backley, Storbritannien, Slägga: Adrian Annus, Ungern, Tiokamp: Roman Serble, Tjeckien.

* Dwain Chambers, Storbritannien, vann 100 meter men befanns dopad och har blivit av med guldmedaljen – samma sak med Storbritanniens lag på 4 x 100 m där Chambers ingick. Det är inte helt lätt att hålla ordning på medaljörer när de i efterhand blir avstängda för doping.

Avslutningsvis en liten ”favorit” i repris från en annan artikel jag har skrivit. Inför OS 1968 infördes könstester men borde uppenbarligen ha gjorts så långt tidigare. En polska – Stanislaw Walasiewicz – vann guld på 100 m och 200 m samt silver i längd vid europamästerskapen 1938. Så småningom flyttade hon till USA – bytte namn till Stella Walsh - där hon 1980 blev beskjuden och dog. Vid obduktionen uppdagades att hon egentligen var en man.